

D Člověk a jeho svět

D

Orientace v mapě České republiky

PhDr. Kamila Balharová, ZŠ Tábořská, Praha

OBSAH

Metodika	1. Metodický přehled 2. Úvod 3. Metodický komentář 3.1 Světové strany 3.2 Kraje a světové strany 3.3 Skládání mapy České republiky 4. Závěr 5. Zdroje
Materiál	Přílohy 1 - 4

1. Metodický přehled

Anotace	Žáci se seznamují s kraji České republiky, jejich krajskými městy a orientací na mapě s pomocí světových stran
Ročník	4. - 5.
Časový rámec	
Vzdělávací oblast	Člověk a jeho svět
Vzdělávací obory	Vlastivěda - Místo kde žijeme
Klíčové kompetence	řešení problému, k učení, komunikativní, personální a sociální
Vztah k průřezovým tématům	
Výukové metody a strategie	frontální demonstrace a následná práce ve dvojici
Pomůcky	špejle nebo párátka, mapy nebo vtištěné přílohy
Klíčová slova	světové strany, orientace, mapa

2. Úvod

Žák se seznamuje a procvičuje světové strany, a to i na mapě, pracuje s mapkami jednotlivých krajů

České republiky, skládá mapu České republiky z jednotlivých krajů. Prostřednictvím manipulativních činností se tak seznamuje hravou formou s administrativním členěním území České republiky.

3. Metodický komentář

Orientace na mapě bývá pro žáka se specifickou poruchou učení obtížná. Může to být dáno problémy ve zrakovém vnímání - například nerozlišuje nebo nedokonale rozlišuje vztah figury a pozadí - nebo má problémy s prostorovou a pravolevou orientací.

Zkušenost: Měla jsem žáka, který měl ještě v 5.třídě velké problémy s pravolevou orientací. Přemýšlela jsem, jak mu zpřístupnit orientaci na mapě, když mu nelze napovídat vpravo od, vlevo od, hledej vlevo dole a podobně. Pokusila jsem se tedy vyvarovat se pojmům vlevo a vpravo a soustředila jsem se na nové pojmy na mapě - sever, jih, východ a západ. Zajímavé pro mě bylo, že když se žák nemusel soustředit na pojmy vpravo a vlevo, jakoby se uvolnil a nepletl se mu ani východ a západ. Bylo však nutné, aby tuto dovednost procvičoval pravidelně a často.

3.1 Světové strany

Krok 1

Učitel si vytvoří kříž s označením světových stran nebo použije přílohu č.1. Vezme spolu se žáky párátka, špejle, proužky papíru. Vyvolává jednotlivé žáky a nechá je přikládat materiál na kříž podle pokynů.

- A - Dej špejli tak, aby směřovala od středu na sever.
- B - Dej špejli tak, aby směřovala od středu na jih.
- C - Dej špejli tak, aby směřovala od středu na východ.
- D - Dej špejli tak, aby směřovala od středu na západ.
- E - Dej špejli tak, aby směřovala od středu na severozápad.
- F - Dej špejli tak, aby směřovala od středu na jihozápad.
- G - Dej špejli tak, aby směřovala od středu na severovýchod.
- H - Dej špejli tak, aby směřovala od středu na jihovýchod.

Krok 2

Učitel nakopíruje přílohu č.2 tak, aby pro každého žáka měl jednu tabulku. Doporučuji pro polovinu žáků tuto přílohu nakopírovat na barevný papír nebo jinak následně barevně označit. Žáky rozdělí na dvojice. Každá dvojice si namaluje svůj kříž na volný list papíru a dostane dvě tabulky s

textem rozdělené na proužky. Jednu bílou a druhou barevnou. Každý si svou tabulku rozstříhá na vyznačené proužky.

Pokud se žáci bezpečně orientují na kříži s vyznačením světových stran (mají pocit, že je to pro ně velmi lehké), mohou pracovat s křížem, na kterém již nejsou strany označené. Učitel stanoví, že sever bude nahoře, a značku S si na kříž jako jedinou napíše. Žáci si vezmou své nastříhané proužky. Střídají se v zadávání, kam má směřovat proužek jejich protihráče. Klidně mohou text na proužku číst. Protihráč vybere proužek se stejným textem, jako je zadání a položí ho tam, kam myslí, že správně patří. Každý žák má čtyři možnosti zadání. Poté si svoje řešení zkontrolují za pomoci kříže s označením světových stran. S případnými spory se vždy obracejí na vyučující. Doporučuji hru opakovat několikrát, těm, kterým jde hra velmi dobře, může dát učitel za úkol, aby si žáci vytvořili prázdné proužky (nebo použili výše jmenované špejle nebo párátka) a pracovali s nimi. Pak je však potřeba, aby si kontrolovali správné umístění ihned po každém tahu.

Poznámka: Někteří žáci samozřejmě začnou taktizovat, snaží se zadávat to, co považují za těžké. Není zakázáno opakovat stejné zadání, jako hráč sám dostal. Také je třeba upozornit, že v okamžiku, kdy proužek leží, už se nesmí přemístit.

3.2 Kraje a světové strany

Nyní učitel může vytvořit větší skupiny. Každé skupině dá jednu přílohu č. 3 (slepé mapky jednotlivých krajů) a přílohu č. 4 s názvy krajů a jejich krajských měst vyvěsí na viditelné místo ve třídě. Úkolem skupin je napsat k jednotlivým slepým mapkám názvy krajů i jejich krajských měst.

Pokud si žáci nevědí s úkolem rady, může je učitel upozornit na to, že na vyvěšeném papíře s názvy krajů jsou tučně označená písmena krajských měst a ať je porovnají s písmeny na mapkách.

Po splnění úkolu si slepé mapky ve skupině rovnoměrně rozdělí a znovu mohou procvičovat a hrát si se světovými stranami. Vezmou namalovaný kříž s vyznačením severu a mohou si hrát s umístováním jednotlivých krajů, ne podle mapy, ale procvičují pojmy sever, severozápad jako v kroku 2.

Po splnění úkolu všemi skupinami, nechá učitel jednotlivé mapky krajů vystříhnout.

3.3 Skládání mapy České republiky

Vzhledem k tomu, že se už žáci seznámili s jednotlivými kraji i se světovými stranami, lze přistoupit k prověření získaných znalostí. Každá skupina má před sebou kříž se světovými stranami, hromádku krajů a čistý bílý papír. Učitel diktuje:
Doprostřed papíru dejte Středočeský kraj.

Na sever od něj připojte kraj Liberecký.

Doprostřed Středočeského kraje umístěte Prahu jako samostatný kraj.

Na západ od Libereckého kraje najdete hranice kraje Ústeckého.

Na jihovýchod od kraje Libereckého najdete kraj Královéhradecký.

Vezměte kraj Karlovarský a položte ho na jihozápadní hranici kraje Ústeckého.

Kraj Plzeňský najdeme na jihozápadě od Středočeského kraje.

Pardubický kraj leží na východě od Středočeského kraje.

Jihočeský kraj leží jižně od Středočeského kraje.

Plzeňský kraj leží jihozápadně od Středočeského kraje.

Na Východ od Pardubického kraje najdeme kraj Olomoucký.

Kraj Vysočina najdeme na jih od Pardubického kraje.

Jihomoravský kraj najdeme jižně od Olomouckého kraje a východně od kraje Vysočina.

Zlínský kraj najdete severovýchodně od Jihomoravského kraje.

Moravskoslezský kraj napojte na severní hranici Zlínského kraje.

Nyní je vhodné, aby učitel nechal čas k srovnání mapy. Ne každá skupina musí hned napojovat jednotlivé kraje na sebe. Navíc se jim při práci papírky všelijak posouvají, někdo do některého strčí a podobně.

Doporučuji začít s částečnými diktáty, kdy učitel zadá jen dva nebo tři úkoly, aby žáci získali dovednost ve vyhledávání jednotlivých krajů i jejich napojování. Osvědčilo se mi zadat tolik úkolů, kolik bylo členů skupiny. Každý člen musel plnit jeden úkol, aby se všichni vystřídali.

TIP 1

Nastříhané kraje České republiky jsme dali do obálek a diktáty jsme zařazovali jako pravidelnou rozcvičku na začátku hodiny Vlastivědy.

TIP 2

V příloze č. 5 najdete mapu s vyznačenými kraji. Lze ji použít v počátcích skládání jako zřetelovou oporu.

4. Závěr

Žák:

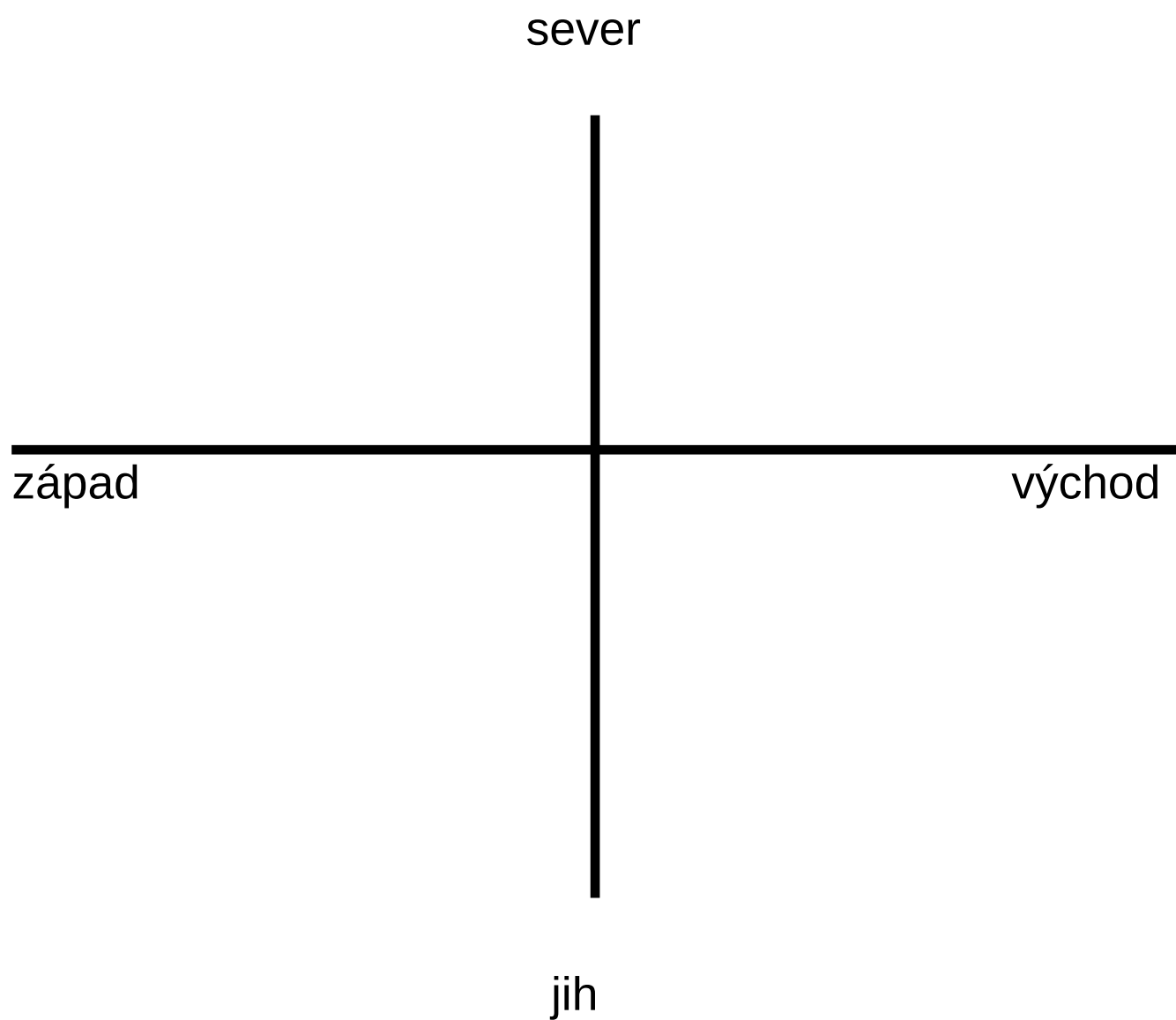
- spolupracuje ve dvojici a ve skupině

- komunikuje
- seznamuje se s pojmy světových stran
- seznamuje se jednotlivými kraji České republiky i jejich krajskými městy

Poznámka: Po zvládnutí orientace za pomoci světových stran a když jsme všichni přešli na vyjadřování a napovídání za pomoci světových stran, měl náš spolužák s dyslexií podstatně menší problémy s orientací na mapě. *Potřeboval však zpočátku pomůcku v podobě kříže s vyznačenými a popsányi světovými stranami.* Je to jen jedna zkušenost, ale třeba to bude cesta pro někoho dalšího.

5. Zdroje

Chalupa, P., Štiková, V. Vlastivěda 5 Česká republika jako součást Evropy učebnice pro 5.ročník. Nová škola, Brno 2008.

Příloha č.2

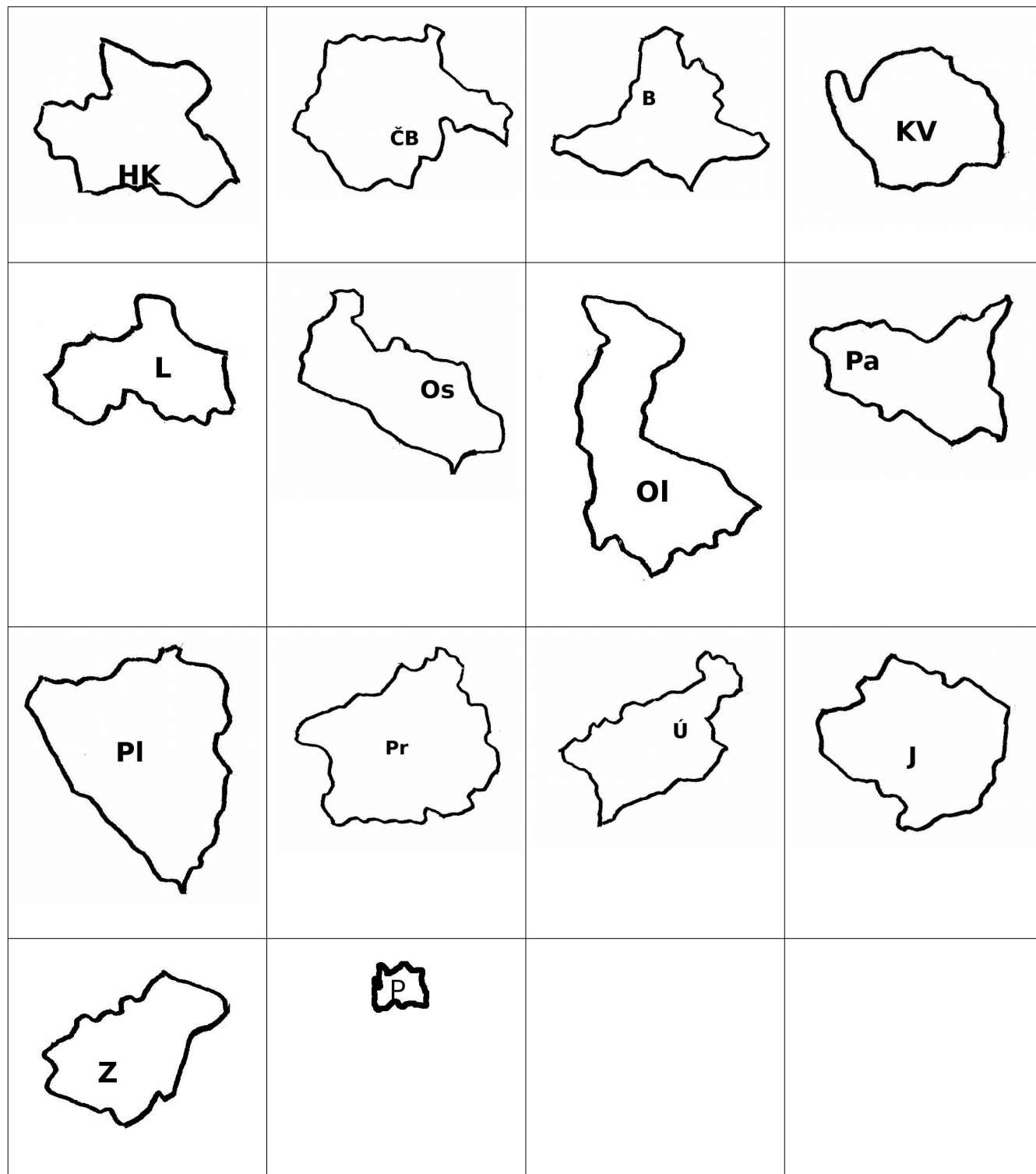
Dej proužek tak, aby směřovala od středu na sever .
Dej proužek tak, aby směřovala od středu na jih .
Dej proužek tak, aby směřovala od středu na východ .
Dej proužek tak, aby směřovala od středu na západ .
Dej proužek tak, aby směřovala od středu na severozápad .
Dej proužek tak, aby směřovala od středu na jihozápad .
Dej proužek tak, aby směřovala od středu na severovýchod .
Dej proužek tak, aby směřovala od středu na jihovýchod .

Dej proužek tak, aby směřovala od středu na sever .
Dej proužek tak, aby směřovala od středu na jih .
Dej proužek tak, aby směřovala od středu na východ .
Dej proužek tak, aby směřovala od středu na západ .
Dej proužek tak, aby směřovala od středu na severozápad .
Dej proužek tak, aby směřovala od středu na jihozápad .
Dej proužek tak, aby směřovala od středu na severovýchod .
Dej proužek tak, aby směřovala od středu na jihovýchod .

Dej proužek tak, aby směřovala od středu na sever .
Dej proužek tak, aby směřovala od středu na jih .
Dej proužek tak, aby směřovala od středu na východ .
Dej proužek tak, aby směřovala od středu na západ .
Dej proužek tak, aby směřovala od středu na severozápad .
Dej proužek tak, aby směřovala od středu na jihozápad .
Dej proužek tak, aby směřovala od středu na severovýchod .
Dej proužek tak, aby směřovala od středu na jihovýchod .

Příloha č. 3

Slepé mapky jednotlivých krajů ČR

Karlovarský kraj - krajské město **Karlovy Vary**

Ústecký kraj - krajské město **Ústí nad Labem**

Plzeňský kraj - krajské město **Plzeň**

Středočeský kraj - krajské město **Praha**

Hlavní město **Praha** - samostatný kraj

Jihočeský kraj - krajské město **České Budějovice**

kraj Vysočina - krajské město **Jihlava**

Pardubický kraj - krajské město **Pardubice**

Liberecký kraj - krajské město **Liberec**

Královéhradecký kraj - krajské město **Hradec Králové**

Olomoucký kraj - krajské město **Olomouc**

Jihomoravský kraj - krajské město **Brno**

Moravskoslezský kraj - krajské město **Ostrava**

Zlínský kraj - krajské město **Zlín**

Příloha č. 5
Mapa České republiky s naznačenými kraji

